

PERUSPALVELUKUNTAYHTYMÄ SELÄNTEEN LÄÄKEHOIDON SUUNNITELMA

<u>1. Johdanto</u>	3
<u>2. Potilaan / asiakkaan asema ja oikeudet</u>	3
<u>3. Ammatinharjoittaminen</u>	4
<u>4. Valvonta ja vastuu</u>	4
<u>5. Osaamisen varmistaminen</u>	5
<u>6. Lupakäytännöt</u>	6
<u>7. Täydennyskoulutuksen järjestäminen</u>	6
<u>8. Lääkehuolto</u>	6
<u>9. Lääkemääräys ja potilasasiakirjamerkinnot</u>	7

Liitteet: lupalomakkeet

1. Johdanto

Sosiaali- ja terveysministeriö on antanut suositukset turvallisen lääkehoidon toteuttamiseksi kaikissa julkisissa ja yksityisissä sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköissä. Peruspalvelukuntayhtymä Selänteessä on yhtenäiset lääkehoidon toteuttamisen periaatteet ja selkeä lääkehoidon toteuttamiseen liittyvä vastuunjako sekä vähimmäisvaatimukset määritettynä lääkehoitoa toteuttavissa yksiköissä.

Erityisesti lääkehoidon vastuukysymysten määrittäminen, lupakäytäntöjen yhtenäisyys, työntekijöiden perehdytys sekä lääkehoidon osaamisen varmistaminen ja ylläpitäminen ovat tärkeitä osa-alueita.

Lääkehoito on terveydenhuollon toimintaa, jota toteutetaan pääsääntöisesti lääkehoidon koulutuksen saaneiden terveydenhuollon ammattihenkilöiden toimesta ja vastuulla. Lääkehoidon koulutuksen saaneet laillistetut terveydenhuollon ammattihenkilöt kantavat kokonaisvastuun lääkehoidon toteuttamisesta. Lisäksi jokainen lääkehoitoa toteuttava ja siihen osallistuva kantaa vastuun omasta toiminnastaan.

Veriturvatoiminnan tarkoituksena on verensiirtohoidon ja verensiirtojen turvallisuuden kehittäminen. Lääkelaitos myöntää toimiluvan lain edellytykset täyttävälle veripalvelulaitokselle. Lääkelaitos ohjaa ja valvoo veripalvelulaitoksia verikeskusten ohjauksen ja valvonnan säilyessä alueellisilla lääninhallituksilla. Veripalvelulaitosten tulee noudattaa laissa määriteltyjä laadukkaan ja turvallisen toiminnan vaatimuksia.

(STM, 2005)

2. Potilaan / asiakkaan asema ja oikeudet

Lääkehoitoa koskevassa lainsäädännössä keskeisiä ovat laki potilaan asemasta ja oikeuksista sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Potilaslaki koskee julkista ja yksityistä terveydenhuoltoa sekä sosiaalihuollon laitoksissa annettavia terveydenhuollon palveluja. Terveydenhuollon toimintayksiköissä annettu ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden antama hoito sekä sosiaalihuollossa

terveydenhuollon ammattihenkilön ohjauksessa annettu hoito kuuluvat potilasvahinkolain piiriin.

3. Ammatinharjoittaminen

Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa terveydenhuollon ammattihenkilöllä tarkoitetaan lain nojalla ammatinharjoittamisoikeuden saanutta laillistettua ammattihenkilöä tai ammatinharjoittamisluvan saanutta ammattihenkilöä sekä asetuksella säädettyä terveydenhuollon nimikesuojattua henkilöä. Ammatinharjoittamisen edellytyksenä on virallisesti hyväksytty tutkinnon antava koulutus.

Terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö: lääkäri, hammaslääkäri, terveydenhoitaja, sairaanhoitaja, röntgenhoitaja, suuhygienisti, bioanalyttikko , farmaseutti

Terveydenhuollon nimikesuojattu ammattihenkilö: perushoitaja, lähihoitaja, hammashoitaja, lääkintävahtimestari-sairaankuljettaja, mielenterveyshoitaja, mielisairaanhoitaja

Lääkehoitoon koulutusta saanut sosiaalihuollon ammattihenkilö: geronomi

Lääkehoitoon kouluttamaton työntekijä: kotiavustaja, kodinhoitaja, sosionomi, sosiaaliohjaaja, kehitysvammaisten ohjaaja, kehitysvammaisten hoitaja

4. Valvonta ja vastuu

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden yleinen ohjaus kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle. Valvira valvoo ja ohjaa terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Aluehallintovirasto ohjaa ja valvoo sekä yksityistä että julkista sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja siten myös lääkehoidon toteuttamista oman alueen sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä.

Ppky Selänteellä on vastuu työnjaosta. Työnantajan tulee arvioida työntekijän koulutus, kokemus ja ammattitaito suhteessa kyseiseen tehtävään. Työnjaon on oltava selkeä ja kaikkien yksikön työntekijöiden tiedossa. Työnantaja voi muuttaa työntekijän tehtäviä osaamisen ja pätevyyden laajuudessa ja järjestää täydennyskoulutusta. Vastuu lääkehuollon kokonaisuudesta on toimintayksikön lääketieteellisestä toiminnasta

vastaavalla lääkärillä. Vastuu lääkehoidon toteuttamisesta on lääkehoidon koulutuksen saaneella terveydenhuollon ammattihenkilöllä.

Työyksikössä lähiesimiehet ohjaavat ja valvovat lääkehoidon toteuttamista työyksikön lääkehoitosuunnitelman mukaisesti. Esimiehet lisäksi päättävät eri henkilöstöryhmien työnjaosta ja yhteistyöstä siten, että jokaisen ammattiryhmän osaaminen hyödynnetään parhaalla mahdollisella tavalla. Työntekijän velvollisuus on ilmoittaa, mikäli hän arvioi, ettei hallitse hänelle annettuja lääkehoitoon liittyviä tehtäviä.

Lääkäri vastaa lääkkeen määräämisestä ja lääkehoidon kokonaisuudesta sekä yhteistyössä lääkehoidon koulutuksen saaneen terveydenhuollon ammattihenkilön kanssa lääkehoidon ohjauksesta, neuvonnasta ja vaikuttavuuden arvioinnista. Lääkäriin tulee lääkitystä määrätessään ottaa huomioon lääkehoidon toteutettavuus.

5. Osaamisen varmistaminen

PPky Selänne on määrittänyt millaisin valtuuksin työntekijä osallistuu lääkehoidon toteuttamiseen. Erityisesti nimikesuojattujen ammattihenkilöiden, opiskelijoiden ja sosiaalihuollon laitoksissa kouluttamattomien henkilöiden osallistuminen lääkehoidon toteutukseen on määriteltä.

Toimintayksiköiden esimiesten tulee varmistaa, että yksikön lääkehoidon toteuttamiseen osallistuvalla henkilöstöllä on tarvittava osaaminen ja olosuhteet ovat oikeat lääkehoidon toteuttamiseksi. Työyksikön lähiesimiehen on varmistettava, että työntekijällä on ammatillisen peruskoulutuksen antamat valmiudet työyksikössä toteutettavaan lääkehoitoon. Mikäli lääkehoitoa toteuttavassa yksikössä lähiesimiehellä itsellään ei ole terveydenhuollon ammattihenkilön koulutusta, ammatilliset perusvalmiudet varmistaa koulutuksen saanut henkilö.

Lääkehoitoa toteuttaviin työyksiköihin on nimetty lääkehoidon perehdyttäjä/ lääkitysasioista vastaava henkilö, jonka on oltava terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö. Työntekijä perehdytetään lääkehoitoon. Perehdytys sisältää tarvittaessa lääkelaskujen hyväksytyn suorittamisen sekä lääkehoitotaitojen testaamisen näytöllä. Näiden jälkeen työntekijä voi tehdä niitä lääkehoidon tehtäviä, joihin hänen koulutuksensa on antanut valmiudet.

6. Lupakäytännöt

Kaikissa työyksiköissä on otettu käyttöön yhtenäiset osaamisen varmistavat lupakäytännöt. Lähiesimiehen tulee varmistaa ennen kirjallisen luvan myöntämistä, että perehdyttäminen ja luvan edellyttämä kirjallinen tentti on suoritettu ja käytännön näyttö annettu. Kirjallisen luvan antaa Ppky Selänteen ylilääkäri tai yksikön toiminnasta vastaava lääkäri jolle tehtävä on delegoitu . Osaaminen varmistetaan säännöllisesti viiden (5) vuoden välein tai mikäli työntekijä on ollut poissa tehtävästä 2v.tai yli. Lupia myönnettäessä yksi kappale jää työyksikköön ja yksi työntekijälle. (Lupalomakkeet liitteenä)

7. Täydennyskoulutuksen järjestäminen

Laki Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä määrittää että ammattihenkilö on velvollinen ylläpitämään ja kehittämään ammattitoiminnan edellyttämää ammattitaitoa. Työnantajan tehtävänä on luoda edellytykset tarvittavaan täydennyskoulutukseen osallistumiselle.

8. Lääkehuolto

Lääkelaisissa ja lääkeasetuksessa säädetään sairaaloiden, terveyskeskusten ja sosiaalihuollon laitosten lääkehuollon toteutus. Lääkekeskuksen tehtävänä on huolehtia, että sairaaloissa, terveyskeskuksissa ja sosiaalihuollon laitoksissa lääkkeiden käsittelyssä ja säilytyksessä noudatetaan lääketurvallisuutta. Lääkehuollon toteuttamisen kannalta keskeisiä ovat määräykset lääkkeiden tilaamisesta ja toimittamisesta, lääkkeiden säilyttämisestä, lääkkeiden käyttökuntoon saattamisesta sekä vanhentuneiden lääkkeiden palauttamisesta ja hävittämisestä. Lisäksi lääkehoitosuunnitelmaan sisältyy lääkehuollon rooli ohjauksessa, neuvonnassa ja lääkeinformaation antajana. Selänteessä toimii oma lääkekeskus.

Lääkehuoltoa toteutetaan siitä annettujen määräysten mukaisesti (Lääkelaitoksen määräykset 5/2001 ja 5/2002). Lääkekeskuksesta toimitetaan lääkkeitä Selänteen osastoille tai muihin toimintayksiköihin kirjallisen, sähköisen tai faksilla lähetetyn tilauksen perusteella.

LÄÄKEHUOLTO sisältää:

- Lääkevalikoima: peruslääkevalikoima
- Lääkkeiden tilaaminen ja toimittaminen
- Lääkkeiden säilyttäminen, siihen tarvittavat tilat ja olosuhdeseuranta
- Lääkkeiden valmistaminen ja käyttökuntoon saattaminen
- Lääkkeiden palauttaminen ja hävittäminen
- Farmaseuttinen informaatio
- Farmaseuttinen ohjaus ja neuvonta

PKV-lääkkeet ja varsinaiset huumausaineet

PKV-lääkkeet ovat keskushermostoon vaikuttavia lääkeaineita, jotka varsinaisten huumausaineiden ohella muodostavat potentiaalisesti väärinkäyttöön soveltuvan lääkeaineryhmän. Väärinkäytöksen ehkäisemiseksi on arvioitava hoidon tarve, erityisesti uusimisten yhteydessä, ja kehitettävä yhteistyötä sosiaali- ja terveystoimen eri yksiköiden ja apteekin kanssa

Varsinaisella huumausaineella tarkoitetaan vuoden 1961 huumausaineyleissopimuksen luetteloihin I, II ja IV sekä vuoden 1971 psykotrooppisia aineita koskevan yleissopimuksen luetteloihin I ja II kuuluvia aineita sisältäviä lääkkeitä (muiden ohella morfiini, metadoni, fentanyl, sufentaniili, petidiini). Näiden lääkkeiden seurantaan liittyy osastoilla pakkauskohtainen kulutuskortti.

- Huumausaineet, kulutuskortti ja huumausainereseptit säilytetään erillisessä lukitussa lääkekaapissa ja varmistetaan, etteivät lääkkeet joudu asiattomien käsiin. Kulutuskortin merkinnät on tehtävä lääkekeskuksen ohjeiden mukaan ja mahdollisia muutoksia ei saa tehdä alkuperäisen kirjoituksen päälle. Kulutuskortin palautuksen yhteydessä mahdolliset mittatappiot on tarvittaessa merkittävä ja kulutuskortti on varmistettava toimintayksikön vastaavan lääkärin allekirjoituksella. Annostelussa on kaksoistarkastus suositeltavaa

PKV-LÄÄKKEET JA VARSINAISET HUUMAUSAINHEET

- Lääkkeiden hoidollinen käyttö
- Hoidon tarpeen arviointi
- Lääkkeiden määrääminen

- Tiedonkulku potilaan, lääkärin ja apteekin välillä
- Resepti- ja asiakirjakäytännöt
- Hoidon vaikuttavuuden arviointi
- Apteekin toimituskäytännöt

9. Lääkemääräys ja potilasasiakirjamerkinnot

Lääkäri vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä potilaalle annettavasta lääkehoidosta kirjallisesti ja suullisesti antamansa määräyksen perusteella. Lääkemääräyksen tulee pääsääntöisesti olla kirjallinen. Sen tulee olla kirjattu Effica potilastietojärjestelmään niin selkeästi, ettei se aiheuta vääriä tulkintoja. Potilasasiakirjoihin tulee merkitä lääkehoidon tarve, lääketieteelliset perusteet, lääkemääräykset ja annettu lääkehoito. Näitä ovat lääkkeen nimi, lääkemuoto, kerta- tai vuorokausiannos, annostelutapa, antopäivä ja – aika, antajan nimi ja lääkkeen määrännyt lääkäri jos kyse on muusta kuin lääkelistan mukaisesta jatkuvasta lääkityksestä. Lääkehoidon toteutuminen ja vaikuttavuus dokumentoidaan asianmukaisesti. Lääkelistojen ajantasalla pitämisestä vastaavat potilaan/asiakkaan hoitoon osallistuvat hoitajat ja lääkärit.

Lääkehoitoa toteuttavan työntekijän tulee ymmärtää lääkemääräys oikein, valmistaa lääke tarvittaessa käyttökuntoon ohjeiden mukaisesti ja huolehtia lääkehoidon toteuttamisesta niin, että oikea potilas saa oikean lääkkeen ja annoksen, oikeassa muodossa, oikeana ajankohtana sekä oikeaa annostelutekniikkaa käyttäen.

Riittävät ja huolelliset potilasasiakirjamerkinnot ovat tärkeitä terveydenhuollon ammattihenkilöiden oman oikeusturvan kannalta. Veripalvelulaki edellyttää myös verensiirtojen huolellista dokumentointia.

10. Lääkehoidon seuranta ja poikkeamista ilmoittaminen

Lääkehoidon tarkoituksenmukaisuutta, hyötyjä, haittavaikutuksia, yhteisvaikutuksia tulee arvioida. Potilaalle/ asiakkaalle tulee antaa tietoa ja neuvontaa lääkkeistä ja varmistaa, että ohjeet ymmärretään ja että kerrotaan hoidossa tapahtuneista poikkeamista.

Lääkkeet jaetaan alkuperäisen kirjallisen/ sähköisen lääkemääräyksen mukaisesti. Lääkkeiden jakamisessa suositetaan kaksoistarkastusta. Lääkekaapin avainten hallussapidosta ja vastuuhenkilöstä tulee olla selkeä ohje toimintayksiköissä.

Poikkeamat ja poikkeaman korjaustoimenpiteet kirjataan asiakkaan Effica potilastietojärjestelmään. Asiakkaan/potilaan lääkehoidossa tapahtuneet poikkeamat ilmoitetaan asiakkaalle tai tarvittaessa asiakkaan omaisille.

Ppky Selänteessä on käytössä HAIPRO(kansallinen vaara-ja haittatapahtumien raportointi järjestelmä), jolla ilmoitetaan potilaaseen/asiakkaaseen kohdistunut läheltäpiti-tilanne tai haittavaikutus. Haittailmoitukset käsitellään osastokokouksissa 2-3:n kk:n välein ja raportoidaan Selänteen hallitukselle toimintakertomuksen yhteydessä.

Ilmoitusvelvollisuus

Lääkkeiden haittavaikutukset ilmoitetaan Lääkelaitokselle, verensiirtojen poikkeamat Veripalvelulle ja terveydenhuollon laitteita ja tarvikkeita koskevat vaaratilanteet Lääkelaitokselle. Verensiirtopoikkeamien ja vaaratilanteiden ilmoittaminen on pakollista.

Terveydenhuollon toimintayksikössä on oltava järjestelmä, minkä avulla voidaan jäljittää verensiirtoon liittyvät toiminnot ja veren osat (Veripalvelulaki- ja asetus.)

Veren tai sen osiin liittyvät vakavat haittavaikutukset ilmoitetaan lomakkeella Veripalveluun (ks. www.veripalvelu.fi>[Etusivu](#) > Terveydenhuollon ammattilaisille)

Lääkkeisiin liittyvät haittavaikutukset (ks. <http://www.nam.fi/> >Haittavaikutuksista ilmoittaminen. Lomake myös Efficassa)

11. Lääkeneuvottelukunta

PPKY Selänteeseen nimetään lääkeneuvottelukunta, nimeämisen tekee PPKY Selänteen johtaja. Lääkeneuvottelukuntaan nimetään PPKY Selänteen ylilääkäri, johtava lääkäri, akuuttiosastojen osastonhoitajat, terveyden-ja sairaanhoidon avopalveluiden hoitotyönjohtaja sekä farmaseutit. Farmaseutit toimivat kokouksen kokoonkutsujina ja tekevät pöytäkirjat kokouksista.

Lääkeneuvottelukunta päättää vuosittain peruslääkevalikoimasta ja huolehtii sen ajan tasalla pitämisestä. Lääkeneuvottelukunnan tehtäviä ovat lisäksi;

- seurata terveyskeskuksen lääkekulutusta ja lääkekustannusten kehitystä
- tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja lääkkeiden hankinnasta ja lääkehoidon kehittämisestä
- yhtenäistää ja kehittää PPKY Selänteen lääkeinformaatiota
- huolehtia lääkkeiden haittavaikutusten seuraamisesta ja tarvittaviin toimenpiteisiin ryhtymisestä
- kehittää yhteistyötä lääkekeskuksen ja muiden toimintayksiköiden kesken sekä
- pitää yhteyttä terveyskeskuksen toiminta-alueen apteekkeihin lääkehoitoa ja lääkejakelua koskevissa asioissa.